

1978 | ANDREI PLEȘU | „Studiul” sau despre partea nevăzută a creației

CONTEMPORANUL, nr.16, București, 21.04.1978

În geografia spirituală a țării, Timișoara este, în aceste zile, metropolă; ea găzduiește o expoziție de mare anvergură, intitulată „Studiul” și adunând laolaltă cam trei sute de lucrări, semnate de artiști din toate zările plasticii românești.

„A găzdui” o expoziție — ne învață însă timișorenii — nu înseamnă a arbora o îndatoritoare pasivitate, a oferi un placid loc de popas. A găzdui o expoziție înseamnă a găsi mijloacele de a te exprima prin ea. Și dincolo de ceea ce sălile pitorescului „Bastion” timișorean spun prin conținutul lor expres, în spațiul lor se poate citi vocația culturală a unui întreg oraș; vocația aceasta capătă contur printr-o fericită colaborare de date disparate: elanul participativ al publicului, inteligența forurilor conducătoare locale, competența câtorva organizatori. Performanța Timișoarei este, pe de altă parte, aceea de a nu fi obținut — prin expoziția aceasta — o simplă victorie autohtonă. Ea a știut să fie punctul de coagulare al unor valori care nu sunt numai ale ei. **Bunul gust și înțelepciunea lui Paul Gherasim, tenacitatea imperturbabilă a lui Ion Grigorescu au colaborat astfel spectaculos cu sollicitudinea avizată a lui Coriolan Babeți, cu ingeniozitatea de mare ținută a grupului Bertalan-Flondor-Tulcan și cu virtuțile atâtor alți artiști și critici, pe care nu-i numim, numai pentru a nu transforma omagiul în complezentă inventariere.** În definitiv, meritul tuturor — meritul oricărui bun organizator de expoziții — este modesta retragere în penumbra culiselor pentru a lăsa prim planul expoziției înseși. **Cât despre expoziție, ocupându-se de partea nevăzută a creației, de stadiile pregătitoare ale înfăptuirii propriu-zise, ea beneficiază simultan de atributele permanenței și ale actualității.**

De fapt, **viața oricărui creator nu e decât o prelungă și studiosă tăcere, întreruptă, din când în când, de interjecția câte unei opere.** Clipa „facerii” propriu-zise e rară și, din unghiul conștiinței individuale, întâmplătoare. Numai studiul prealabil înfăptuirii e permanent și aflat sub deplinul control al artistului. Dar ce se înțelege de obicei prin studiu? Pentru mulți „a studia” nu e decât un mod de a-și întreține mâna, o gimnastică oarecare, o exterioară manevră igienică. Pentru alții, mai neglijenți încă, studiul acoperă episodul ascuțirii cuțitelor dinaintea „marii operații”, două-trei schițe pregătitoare, un strict necesar calcul de efecte. În aceste condiții ale sale, studiul este necesar, dar cu totul insuficient. Căci, în sens înalt, el este mai mult

1978 | ANDREI PLEȘU | „Studiul” sau despre partea nevăzută a creației

CONTEMPORANUL, nr.16, București, 21.04.1978

decât un mod de a obține îndemânarea, după cum artistul este altceva decât un personaj caracterizat prin „manualitate”. **Înainte de a fi un meșteșugar, artistul este un contemplativ. Fapta sa primordială este „cosa mentale”. În consecință, el trăiește sub specia studiului, chiar atunci când nu întreprinde nimic înregistrabil din afară.** Studiul e felul artistului de a aștepta. La această „așteptare”, încordată până la extaz, se referea fără indoială Brâncuși, când declara că „greu nu e să faci lucrurile, ci să te pui în starea de a le face”. E cea mai bună definiție a studiului din câte cunosc. În perimetrul ei, studiul strict tehnic, crochiul, schița de compoziție apar drept simple cazuri particulare.

Devin, dimpotrivă, esențiale date ce țin de modul general de viață al artistului, de disciplina lui intimă, de destinul lui psihofiziologic. În Orientul Îndepărtat, „X, făcătorul de imagini”, căruia i se spunea, adesea, în mod expres, „yoginn”, se pregătea de momentul creației practicând „dhyana”, meditația rituală. Știm despre Fra Angelico (și probabil că el nu era în vremea sa un caz izolat) că, înainte de lucru, se deda rugăciunii. După Renaștere, însă, practicile de acest tip ocupă în economia creației, un loc din ce în ce mai restrâns, tinzând spre totala dispariție.

Tehnicile spirituale tradiționale sunt înlocuite de „tabieturi” mai mult sau mai puțin excentrice, abandonate bunului plac individual. Față de această împrejurare, expoziția „Studiul” se instituie ca o reacție plină de răspundere. **Studiului aplicat, desfășurat în vederea producerii unui obiect dat, i se adaugă imperativ studiul de sine, întreprins ceas de ceas în afara activității creatoare.** „Ce faci când nu te ocupi de artă?” iată întrebarea care trebuie să și-o pună fiecare artist pentru a cerceta resorturile cele mai subtile ale demersurilor sale. Sau mai exact și oricât ar părea de paradoxal: „Cum te ocupi de artă în momente în care nu pari să te ocupi de ea?” Faptul plăsmuitor în sine e un mod de a lucra cu o idee, cu o materie anumită, cu un motiv, cu un program estetic etc. **Studiul e, preponderent, un mod de a lucra cu tine însuși. Și asta începe de la cât dormi, de la ce mănânci, de la cum respiri, cum vizezi, cum mergi, cum stai de vorbă, cum taci, cum surâzi, cum privești. Studiul e o „purificatio”, o luptă acerbă, la toate nivelele, cu întâmplătorul, cu neesențialul, cu nesemnificativul.** Studiul e truda necesară pentru a putea deveni spontan. A te dedica înseamnă a te arăta conștient de răspunderea uriașă care-ți revine, din clipa în care deții puterea talentului sau poate a geniului.

1978 | ANDREI PLEȘU | „Studiul” sau despre partea nevăzută a creației

CONTEMPORANUL, nr.16, București, 21.04.1978

Studiul e deprinderea de a te modela singur în așa fel încât devii instrumentul optimal al artei tale. Studiul e probitatea creatorului față de forța sa creatoare. Toate acestea, o știi bine, sunt greu de ilustrat într-o expoziție. **Dar o expoziție cu titlul „Studiul” se poate dispensa de a fi prea explicită. E destul dacă ea reamintește artiștilor înșiși și publicului și criticilor deplinătatea oricărei opere e efectul ultim al unei titanomahii.**